

KAROL KOLLÁR:

Od etiky k apologetike. Na pomedzí filozofie, sociológie a ideológie

Bratislava: Infopress 2008, 100 s.

Autor spracúva vybrané tematické okruhy myslenia Andreja Siráckeho ako ľavicovo angažovaného mladého intelektuála, člena skupiny DAV, ktorú spoluzakladal, ako žurnalistu v slovenskej komunite v Báčke, ako komunistického teoretika, publicistu a dlhodobého akademického funkcionára. Venuje pozornosť aj biografickým detailom, mnohým doteraz málo známym, alebo dokonca neznámym, načrtávajúc oblúk jeho života, ktorý ho viedol z rodného Petrovca v terajšom Srbsku cez štúdiá v Prahe, pôsobenie v rodisku, cez Budapešť, kde žil a žurnalisticky pracoval počas 2. svetovej vojny, až do Bratislavy, v ktorej sa v roku 1948 natrvalo usadil a v roku 1988 zomrel.

V centre skúmania Karola Kollára sú okrem iného nasledovné Siráckeho práce: vybrané články z časopisu DAV, ako napríklad *O tzv. „rozpore“ individua a spoločnosti* (1925), *Sila slov a myšlienok* (Petrovec 1943), *Umierajúca civilizácia* (Petrovec 1946), *Kultúra a mravnosť* (Bratislava 1949), *Klérofašistická ideológia ľudstva* (Bratislava 1955), *Sociológia a integrácia vied* (Bratislava 1968). Intelektuálnou zaujímavosťou je zohľadnenie jeho rigorózneho práce z roku 1925 *Problém etickej hodnoty s ohľadom na spoločensko-právny vývoj ľudstva*. Ťažisko autorovho záujmu je na publikáciách z druhej polovice 40. rokov a 60. rokov minulého storočia. Z jeho pohľadu sa však nestrácajú ani Siráckeho publikácie zo 70. a 80. rokov (t. j. z obdobia normalizácie a jej začínajúceho rozkladu), ktoré konfrontuje s predchádzajúcimi.

Po 2. svetovej vojne sa Sirácky stáva jednoznačne stúpencom komunistickej ideológie a niektoré jeho práce majú referenčnú funkciu pri ideologizácii spoločenskovedných disciplín na Slovensku po roku 1948 (s. 37). Svedčí o tom spis *Umierajúca civilizácia* (Petrovec 1946), ako aj práca *Kultúra a mravnosť* (Bratislava 1949), v ktorých premýšľa zo zorného uhla filozofie dejín nad koncom jednej, kapitalistickej historickej epochy a nad začiatkom novej – socialistickej. S menom Siráckeho sa spája aj inštitucionálne osamostatnenie sociológie vo zväzku marxisticko-leninských spoločenských vied. Ako uvádza autor, Sirácky v neskoršom období svojho života napokon akoby naznačoval chybnosť svojich názorov z 50. rokov a priznáva dielu Antona Štefánka *Základy sociografie Slovenska* priekopnícky charakter pri etablovaní sociológie ako osobitnej vednej disciplíny na Slovensku.

Karol Kollár predložil analytickú deskripciu Siráckeho textov. O práci možno povedať, že stavia na dôkladnej rešerši pramenného materiálu a prináša aj informácie o menej známych novinových článkoch a iných publikáciách z predbratislavského obdobia Siráckeho činnosti. Treba konštatovať, že čitateľovi sprostredkúva aj zaujímavý pohľad na kultúrny život dolnozemskej slovenskej menšiny. Zhrnúť možno uviesť, že vlastne ide

o kritickú intelektuálnu biografiu Andreja Siráckeho a o príbeh ideologicky formovanej intelektuality aretovanej v dialektike splývania s práve vládnucim modelom socializmu.

Tibor Pichler

prof. PhDr. Tibor Pichler, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
SR

ERIKA LALÍKOVÁ – MARIANA SZAPUOVÁ (eds.):

Podoby filozofovania včera a dnes

Bratislava: Iris 2009, 319 s.

Zborník je výstupom z medzinárodnej konferencie s rovnomenným názvom, poriadanej Katedrou filozofie a dejín filozofie FiF UK v Bratislave. Zastrešuje dve témy vychádzajúce z grantových projektov pracovníčok a pracovníkov tejto katedry a ich spolupracovníkov z iných domácich aj zahraničných pracovísk: I. *Teoretické východiská feministického výskumu: epistemologické a metodologické otázky*; II. *Sondy do dejín slovenského filozofického myslenia*.

Recenzovaný zborník je zaujímavý z viacerých hľadísk. V prvom rade oslovuje pokračujúcim úsilím o reflexiu a analýzu tvorby E. Farkašovej v jej filozofických aj literárnych súradniciach. (Pripomeňme, že ouvertúrou k tomuto špecifickému bádaniu boli príspevky v zborníku *Filozofia a/ako umenie*, vydanom v r. 2004). Konferencia sa totiž niesla v znamení životného jubilea dlhoročnej členky a vedúcej spomínanej katedry, poprednej slovenskej filozofky a spisovateľky Etely Farkašovej. To sa premietlo aj do faktu, že značná časť referujúcich sa špeciálne zamerala na rozbor tvorby tejto autorky (M. Szapuová, M. Bátorová, E. Maliti-Fraňová, L. Krištofová, J. Zezulová, E. Višňovský, Z. Plašienková, T. Münz) alebo sa jej výskumnými výsledkami inšpirovala, resp. na ne nadviazala, a to buď v kontexte sledovania určitej filozofickej témy, alebo v rámci skúmania konkrétneho odborného problému (Z. Kiczková, M. Marcelli, L. Mendelová). V tomto kontexte možno vyzdvihnúť dva typy prístupov: na jednej strane fragmentárny (kde však fragment – ako vo svojom príspevku zdôraznil M. Marcelli – vždy odkazuje na celok, z ktorého bol vytrhnutý), na druhej strane zjednocujúci, usilujúci o celistvý pohľad na Farkašovej dielo a jeho kontexty. Prvý prístup je prítomný v príspevkoch zameraných na skúmanie Farkašovej chápania pojmov situovaného poznania a subjektu, v príspevku sledujúcom pragmatistické motívy v jej filozofovaní, ale aj v textoch reflektujúcich určitú časovú etapu v jej písaní či metódu uplatnenú v konkrétnej novele. Druhý prístup je dobre čitateľný najmä z textu orientujúceho sa na zachytenie viacdimeziálnosti autorskej osobnosti E. Farkašovej.